

Megérteni és megérezni

Pécsi megemlékezés a malenkij robot és az elűzetés német áldozatairól

A magyarországi németek XX. századi történetének valós ábrázolása, korrekt emlékezetkultúra kialakítása és a közösségtudat tovább erősítése – e célokat tűzte ki a Magyarországi Németek Országos Önkormányzata a Koch Valéria Iskolaközpont, amikor a pécsi oktatási központban közös megemlékezést tartott az úgynevezett malenkij robot és az elűzetés német nemzetiségi áldozatainak tiszteletére. Az emlékünnepekre és iskolai projektnapra április 22-én került sor, melyen nemcsak a gimnázium tanulói vettek részt, hanem számos vendég is.

Englenderné Hock Ibolya, a Koch Valéria Iskolaközpont intézményvezetője ünnepi beszédében személyes történeteinek keresztül emlékezett meg az elhurcolt és elűzött magyarországi németekről:

„Anyai nagymamám 1944-ben Lisichanskba, az egykori Szovjetunióba hurcolták, ahol három éven át szénbányában kellett dolgoznia. Népviseleti szoknyáit cserélte ételre, csak hogy túlélje a megpróbáltatásokat, és hazatérhessen a kislányához. A gyermeke – az édesanyám – akkor hét esztendő volt és az idő tájt elsőáldozó. Fénykép tanúskodik arról, hogy rajta kívül minden elsőáldozó kislánynak gyönyörűen befonták a haját, az övé viszont rendetlenül omlott a vállára, mert senkije nem volt, aki megigazíthatta volna.

Sosem felejttem, hogy amikor látogatóba utaztunk Németországba, az egyik nagybátyámmal mindig a magyar Himnuszt kellett énekelniünk. Az elűzöttek Magyarországot tekintették hazájuknak. A mi feladatunk az, hogy ébren tartsuk az emléküket!”

Az igazgató asszony az ünnepségen emléktáblát leplezett le, amely végtelenből érkező és végtelenbe tartó síneket ábrázol. A táblán egyetlen kezdődatum olvasható: 1944, a magyarországi németek elhurcolásának időpontja – aztán csupán egy gondolatjel. A tábla a hazai németiség szenvedéseire és azok hatásaira emlékeztet.

1946-1948 a magyarországi németiség történetének legtragikusabb időszaka. Több mint kétszáz ezer ártatlan embert fosztottak meg vagyonától és űzték

el hazájából Németországba. Hetven év elteltével a Magyarországi Németek Országos Önkormányzata országos kampányt indított, az úgynevezett Vándorbatyu-akciót, melynek célja a hazánkban élő németek reális történelemtudatának erősítése. A batyut német nemzetiségi oktatási intézmények fogadják, hogy tanulóikban ezzel is erősítsék az emlékezetkultúra fontosságát. A jelképes vándorbatyu 2016 áprilisában Sombereken készült – egy 1700 lelket számláló baranyai településen, ahonnan 1948 júniusában a német lakosság harmadát űzték el Németországba.

Heinek Ottó, a Magyarországi Németek Országos Önkormányzatának elnöke a pécsi oktatási intézményben megtartott ünnepségen az alábbi gondolatokkal indította a batyut országos körútjára:

„Azon gondolkodtam, hogy vajon mi minden nem fér bele egy-egy batyuba: Nem kerülhetett bele például a falu temploma, ahol az elűzött embereket megkeresztelték, ahol elsőáldozók voltak, ahol örök hűséget fogadtak egymásnak. Vagy a szüleik sírja, amelyeket örökre el kellett hagyniuk. Nem fértek a batyuba a takaros házak, de hátra kellett hagyni a szépen művelt földeket, a szőlőskerteket és évszázadok verejtékes munkáját. És az érzések sem kerülhetek a batyuba: a jövőtől való félelem, a bizonytalanba vezető út gyötrő érzése, a kérdés, hogy vajon mit hoz a jövő. Vagy a rokonok és az otthon maradók búcsúkönyvei. A pinceajtó bizonytalan mozdulatokkal való bezárása. A kétségbeesett utolsó pillantás a szülői házra. És nem kerülhetett a batyuba az a kérdés sem, amit azóta is számtalanszor tettünk fel hiába: Miért?

Útnak indítjuk a batyut – emlékeztessen a történetekre, de főként az emberekre, akik a történelem játékszereiként végtelenül sokat szenvedtek. Emlékeztessen a könnyekre, gondolatokra és érzésekre, és arra, hogy a történelem nemcsak évszámokról, hanem sokkal inkább emberi sorsokról szól.”

Somberekről vendégként megérkeztek azok az idős emberek, akik a vándorbatyut összeállították. Ők mutatták be az egyes tárgyakat, amiket beletettek. A Koch Valéria Iskolaközpont diákjai pedig saját készítésű ládikát helyeztek melléjük, amely általuk írt verseket rejt.

Az oktatási intézmény tanulóinak munkáiból készült kiállítás az elhurcolás és a malenkij robot szörnyűségeire emlékeztet. A kiállítást dr. Hargitai János országgyűlési képviselő nyitotta meg:

A somberekiek által összeállított
batyu útjára indul

„Nagyon fontos az a küldetés, amit az országos önkormányzat magára vállalt, amikor a céljait megfogalmazta: ennek a rendezvénysorozatnak a megrendezése kapcsán akkor úgy fogalmazott, hogy egy korrekt hazai német emlékezetpolitika kialakítása a célja. Erre szükség van, mert ilyen emlékezetpolitika nincs – korrekt meg aztán abszolút nincs! Talán még mindig Kovács Imre egykori parasztpárti politikus mondatai a lehangosabbak, ha erről a kérdéssel valaki gondolkodik ebben az országban. Ő akkor a parlament magasságában úgy fogalmazott, hogy a németek bűnösök, egy batyuvál jöttek, egy batyuvál takarodjanak. Ez a batyu itt van most mögöttünk, egy ilyen batyuja volt valamikor Rott Józsefnek Sombereken – szó szerint volt egy ilyen batyuja –, és ma abban segédkezett nekünk, hogy mi is megismerhessük ezt az akkori batyut. Ezt a nehéz terhet, amit Rott József és mások akkor cipeltek ebben az országban. Amikor egy korrekt német emlékezetpolitika kialakítására törekszünk, akkor jól tudjuk, a valóságot már talán a közösségünk tagjai sem ismerik. Azért nem, mert ezt a kérdést agyonhallgatták – még a szüleink is. Én is tudnék beszélni családom mindkét ágának az úgynevezett kitelepítéséről, az elűzéséről, majd a visszaszökésükről, hogy aztán újra életet teremthessenek Nagynyárádon mindannyiunk számára. Engedjék meg, hogy nagyrabecsülésemet fejezzem ki azoknak, akik részesei lesznek ennek a majd' egy éves emlékezetsorozatnak, ami ma ennek a batyunak az útra indításával kezdődik. Köszönöm, hogy Önökkel együtt emlékezhettem!”

A rendezvény virtuálisan összekapcsolódott a budapesti Művész mozival, ahonnan Ambach Mónika, a Magyarországi Német Kulturális és Információs Központ igazgatója a pécsi eseménnyel

egy időben zajló Magyarországi Német Ifjúsági Filmünnep (Abgedreht! 2016) filmvetítéssel egybekötött díjátadó ünnepségéről skype-on keresztül számolt be.

A rendezvény számos résztvevője csatlakozott az április 22-i országos népviseleti naphoz, ruházatát hagyományos népviseleti darabokkal, kiegészítőkkel tette színesebbé. Az ünnepélyes megemlékezést iskolai projektnapba ágyazták, amely a „Malenkij robot – kis munka?” címet viselte és az elhurcolásra összpontosított. Amreinné Pesti Ágnes gimnáziumi intézményegység-vezető és Weigert József, a Magyarországi Német Pedagógiai Intézet igazgatója elmondása szerint a címben lévő kérdőjel arra hívja fel a figyelmet, hogy muszáj a magyarországi németek sorscsapásaival foglalkozni – mégpedig nemcsak a felnőtteknek, hanem a fiataloknak is. A projektnapot a diákok szülőfalvaikban végzett gyűjtő- és kutatómunkája előzte meg. A malenkij robotról, a táborokban zajló életről és munkáról szóló, valamint az elhurcolás hatásait taglaló eredményeket a projektnapon mutatták be. A gimnázium összes tanulója részt vehetett az érdekes feladatok megoldásában, a filmvetítéseken, a történeszek előadásain és a beszélgetéseken. Engem leginkább a diákok saját versei hatottak meg. Valósággal elérzékenyül az ember, ha elolvasa őket – vallotta Weigert József. – A kiállítás részeként be is mutattuk a verseket, amelyek közül a legjobbakat az irodalmi színpadunk előadása keretében a közönség is meghallgathatta. Úgy érzem, iskolánk diákjai megértették a XX. század e szörnyűségeit, és azok minden bizonnyal meg is érintették őket.